

Zemřel profesor Ludvík Štěpán

Dne 29. prosince 2009 po krátké těžké nemoci zemřel prof. PhDr. Ludvík Štěpán, PhD., profesor Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, literární vědec, polonista a bohemista, historik literatury, básník, prozaik, esejista a literární kritik. Podstatnou částí jeho díla jsou překlady z polštiny (přeložil mimo jiné díla Ewy Lipské, Macieje Kuczyńskiego, Bohdana Czeszka, Stanisława Jerzyho Lece, 1984), nepočítaje v to překlady časopisecké i to, že v roce udělení Nobelovy ceny Jaroslavu Seifertovi seznámil polskou veřejnost s básnickovým dílem v samostatné studii. Podílel se také autorsky na svazku *Karkonosze liryczne – Lyrisches Riesengebirge – Lyrické Krkonoše* (Jelenia Góra, 2001) a básní Mariana Grzeszczaka *Nebe plné vlaštovek* (2006). Za jádro jeho umělecké tvorby však pokládám romány *A jinak se pluje po moři* (1985) a *Transplantace* (1990), v nichž dosahuje mimořádného účinku básnivým jazykem a spojením fikce a dokumentu. Štěpánovu uměleckou literární tvorbu charakterizuje především žánrová a tematická pestrost a flexibilita. Básník, novinář, publicista, povídkář, novelista, romanopisec, překladatel – tyto role byly postupně doplňovány označeními literární kritik a nakonec literární vědec. K tomu se propracoval od devadesátých let 20. století, zejména v knižních monografiích *Polská epigramatika – žánr fraška a epigram ve spektru malých literárních forem* (1998) a *Hledání tvaru. Vývoj forem polských literárních žánrů (poezie a próza) ve Spisech FFMU* (Brno 2003, 490 s.). Kromě toho vydal řadu vědecko-pedagogických spisů, jimiž postupně zaceľoval mezeru zející v české literárněvědné polonistice a slavistice, například *Stručný nástin dějinného vývoje polské literatury I* (2005), *Cesty mezi formami* (2007) a další. Byl také editorem řady kolektivních monografií, například *Cesta k realitě – Literatura a kultura v druhé polovině 19. století* (2003), *80 let české polonistiky* (2004) anebo *Poláci v Brně* (2007). Specifikem díla prof. Štěpána bylo budování západoslovanských filologií, zejména polonistiky, a jeho široké rozpětí od poezie k próze, literatuře pro děti, literární kritice, esejistice, popularizaci a publicistice, k literární historii a teorii, komparatistice a genologii, jak prokázal svými studii a pedagogickým působením.

Jako člověk byl sdílný, přátelský, měl řadu okruhů přátel a spolupracovníků z různých období svého života. Jeho podíl na utváření oboru a každodenní úporná práce při jeho budování nebude zapomenuta. Po prof. Ludvíku Štěpánovi zůstává v polonistice prázdné místo, jež se jen stěží podaří zaplnit.

Ivo Pospíšil

ZAZNAMENALI SME

■ **Európska asociácia postkoloniálnych štúdií v Európe (EACLALS, European Association for Commonwealth Literature and Language Studies, 1971)** vznikla ako regionálna vetva Asociácie pre výskum literatúr Commonwealthu (ACLALS, V. B., 1964). Jej poslaním je podporovať výskum postkoloniálnej problematiky v Európe a viesť medzinárodný dialóg medzi výskumníkmi, študentmi a spisovateľmi. Medzi jej aktivity patrí organizácia konferencií, internetový spravodaj noviniek v oblasti postkoloniálnych literárnych štúdií v Európe a polročný informačný vestník. Výbor EACLALS tvoria členovia rôznych európskych univerzít. V r. 2008 si nová koncepcia postkoloniálnych štúdií vynútila vznik *Asociácie postkoloniálnych štúdií* (PSA). Je interdisciplinárna a združuje nielen literárne zameraných odborníkov, ale aj antropológov, historikov a geografov. Neprivileguje anglický jazyk, ale združuje akademikov zo všetkých jazykových oblastí (hoci jazykom konferencií je angličtina). Editorkou spravodajského periodika *European Association for Commonwealth Literature and Language Studies Newsletter* je D. Pucherová, vedecká pracovníčka ÚSvL SAV. (www.eaclals.org; www.postcolonialstudiesassociation.co.uk/)

D. P.

■ **7. Medzinárodné komparatistické kolokvium na tému vzťahu literatúry a jej prostredia**, ktoré sa odohrávalo v rámci 24. Medzinárodného literárneho festivalu, 3.–4. september 2009 vo Vilenici (Slovinsko), sa venovalo otázke prijímania literatúry v rámci klasických i moderných médií. Jeho názov *Kto vyberá (Literatúra a sprostredkovanie literatúry)* potvrdzuje, že predmetom diskusií sa stala nielen funkcia čitateľa ako významného faktoru výberu, vydavateľstva, jazyka diela (angličtina a menej rozšírené jazyky), literárneho kánonu, prekladu, internetu a kybertextov, ale aj vzťah medzi literatúrami a rôznymi kultúrnymi oblasťami. Na konferencii sa zúčastnili osobnosti pracujúce s cudzími literatúrami alebo médiami zo Slovinska i zo zahraničia ako Marijan Dojič, Andrew Wachtel, Jola Skulj, Eric Metz a Slavomíra Porubská.

L. V.

■ **Dňa 23. 9. sa konala na pôde Ústavu svetovej literatúry SAV prednáška Dr. Romana Halfmanna z Univerzity J. Guttenberga v Mainzi** (t. č. DAAD Lektora na Katolíckej univerzite v Lubline) pod názvom *Problém Kafka – Keď autori čítajú Kafku*. Dr. Halfmann prišiel na pozvanie Oddelenia porovnávacej literárnej vedy ako uznávaný nemecký kafkológ, člen Kafkovej spoločnosti v New Yorku, Nemeckej Kafkovej spoločnosti, Medzinárodnej spoločnosti T. Bernharda vo Viedni. Jeho prednáška o recepcii Kafku v rozličných literatúrach rozprúdila neobyčajne živú diskusiu nielen medzi komparatistami, čo sa týka otázok metodológie porovnávacieho výskumu, kontextu a intertextuality, ale nastolila aj otázky vzťahov a vplyvu „pretextov“, originality, geniality atď., pojmov, ktoré znova svojím spôsobom ožívajú v období postmoderny.

M. B.

■ **V dňoch 7.–9. októbra 2009 usporiadal Slovanský ústav AV ČR mezinárodnú vedeckú konferenciu *Kultury a literatury mezi Východem a Západem***, ktorá sa konala sa v priestoroch vily Lanna v Prahe za účasti 44 prednášajúcich z univerzít a vedeckých inštitúcií z Nemecka, Ruska, Poľska, Slovenska, Švédska, Japonska a ďalších krajín. Cieľom bolo poukázať na pohyblivosť hranice medzi bývalým striktným delením myslenia na „Západ“ a „Východ“ a odovzdať si skúsenosti z aktuálneho výskumu. Preto boli prizvaní nielen slavisti, ale aj germanisti, historici a západoeurópski kulturológovia. Odrazilo sa to aj na zameraní sekcií ako *Pojem Východ – Západ: kulturní, historické a jiné aplikace*, *Pojem Východ – Západ: prostor, hranice, emigrace*,

migrace, Pojem Východ – Západ: Rusko-evropský dialog. a pod. Za ÚSvL SAV sa na prácach zúčastnila Soňa Paštéková. Súčasťou podujatia bola prezentácia výsledkov spoločného projektu Slovanského ústavu AV ČR v Prahe a Ústavu svetovej literatúry SAV v Bratislave *Ruská literatúra v evropském kontextu* (2004–2009).

S. P.

■ **Medzinárodná konferencia na tému *Esej in singulárnost (The Essay and Singularity)***, ktorú usporiadala v dňoch 22.–23. 10. 2009 Slovinská spoločnosť pre porovnávaciu literatúru na Inštitúte slovinskej literatúry Slovinskej akadémie vied v Lublâne, venovala pozornosť málo sledovanému žánru eseje a odkryla množstvosúvislostí medzi esejistikou a antickou filozofiou, modernizmom a postmodernizmom, medzi jedinečnosťou a *sensus communis*, esejou a románom, individuálnosťou a objektivitou literárnych dejín, naráciou a diskurzom a mnohé ďalšie. Spoluorganizátorom bol Ivo Pospíšil z MU v Brne a medzi účastníkmi figurovali mená ako Peter V. Zima, Marco Juvan a Péter Hajdu (Budapešť). Dva príspevky sa sústredili na esejistiku W. Benjamina (Remo Ceserani), pričom ten druhý (Bart Keunen) postavil Benjamina do vzťahu s Bachtinom (*Benjamin and Bakhtin on the Value of Everyday Experience*).

L. V.

■ **Medzinárodné fórum *The Novel The Eight Wonder of the World by Jordan Plevneš through the prism of the twentieth anniversary of the fall of the Berlin Wall***, organizované Ústavom Macedónskej literatúry v spolupráci s Univerzitou pre audiovizuálne umenie ESRA Paríž – Skopje – New York, sa uskutočnilo 20.–21. 11. 2009 v Skopje. J. Plevneš je známy macedónsky autor, ktorý žil a publikoval v Paríži vyše dvoch desaťročí. Jeho diela vychádzali vo francúzštine (Gallimard) a prekladali sa do iných jazykov. Jeho román sa spája priamo s pádom Berlínskeho múru (1989) a autor ho vidí ako rozhodujúci obrat v modernej histórii s rozhodujúcim dosahom na literatúru a rôzne kultúrne a politické kontexty. Na konferencii participovali okrem macedónskych literárni vedci z Nemecka a strednej Európy, ako aj z Kanady, Argentíny, Ruska, Turecka a Francúzska (S. Clancier, PEN Club; A. B. Kern, France Culture). Zo Slovenska sa zúčastnil Z. Taneski z ÚSvL SAV a Univerzita KF Nitra.

Z. T.

■ ***La réception d'Émile Zola en Europe centrale (Die Rezeption Émile Zolas in Mitteleuropa)*** bol názov medzinárodnej konferencie o recepcii tvorby francúzskeho spisovateľa Émila Zolu v strednej Európe, ktorá sa konala 3.–5. decembra 2009 vo Viedni. Organizovala ju Viedenská univerzita, Inštitút porovnávacej literárnej vedy (prof. Norbert Bachleitner) v spolupráci s Univerzitou v Lublâne (Tone Smolej) a s Francúzskym inštitútom vo Viedni. Cieľom bolo preskúmať pôsobenie Zolovej tvorby na literatúry v rámci bývalého Rakúsko-Uhorska a posúdiť ohlas jeho politického angažovania sa na prelome 19. a 20. storočia, najmä dosah jeho kampane za oslobodenie nespravodlivo odsúdeného poručíka francúzskej armády židovského pôvodu Alfreda Dreyfusa na území Rakúsko-Uhorska, ako aj pohľad na fungovanie inštitúcií ako cenzúra, sloboda tlače, angažovanosť spisovateľa, nacionalizmus, antisemitizmus a pod. Na konferencii sa zúčastnili literárni vedci z krajín strednej Európy: z Rakúska (N. Bachleitner, S. Simonek), z Českej republiky (J. Šotolová), zo Slovenska (J. Truhlářová) a mnohí ďalší.

J. T.

■ **Dr. Dirk Sadowski z Inštitútu Simona Dubnowa predniesol 10. 12. 2009 na pôde ÚSvL SAV prednášku *Hebrejská knižnica a rané židovské osvietenstvo***, ktorú spoluorganizoval Goetheho inštitút. Týkala sa koreňov haskaly (židovského osvietenstva) v rámci európskeho osvietenstva, problematiky, ktorá sa na Slovensku málo skúma. V rámci „veľkého osvieten-

stva“ predstavovala haskala modernizačný prúd židovskej učnosti s rekurzom na filozofickú syntézu židovstva a gréckej antiky od stredovekého mysliteľa Maimonida, no zároveň konzervatívnu pozíciu pri utužovaní judaistických náboženských pozícií. Prednáška ukázala úlohu nových komunikačných prostredí (kníhtlač) pri šírení osvietenenských myšlienok „z vnútra“ židovských vedeckých tradícií a sprítomnila modernizačný „skok“ židovskej diaspóry v Európe z polovice 18. storočia. To dokazuje, že osvietenstvo si zachovávalo aj napriek unifikačnému civilizačno-modernizačnému aspektu pluralitný intelektuálny charakter, charakteristický pre kontinentálnu modernu. Autor spolupracuje aj so slovenskými historikmi osvietenstva (E. Kowalská z Historického ústavu SAV). Prednáška sa stretla s mimoriadnym ohlasom v diskusii (M. Žitný, I. Gerát).

A. B.

■ **Vedecký seminár na tému *Kulturní areál Ruska včera a dnes a jeho vzťahy (Rusko a Skandinávie, Rusko a Strední Evropa, Rusko a Balkán)*** sa uskutoční v dňoch 26.–27. 4. 2010. Usporiadateľom je Centrum filologicko-areálových štúdií z MU v Brne. Témou vedeckého seminára budú otázky areálových vzťahov v oblasti jazyka, literatúry, rôznych druhov umení, kultúry v širšom zmysle, ale aj presahy do dejín, politiky, ekonomiky a pod. Organizátorom podujatia je za Masarykovu univerzitu v Brne dlhoročný slavista, komparatista a teoretik areálových štúdií Ivo Pospíšil.

L. V.

■ **Cambridgeská univerzita usporiada 14.–15. mája 2010 vedecký seminár *Ideas of India in Britain 1857–1947***. Jeho cieľom je poskytnúť interdisciplinárne fórum pre diskusiu o predstavách o Indii v Británii od Indického povstania po získanie nezávislosti Indie. Toto obdobie sa nevyznačuje len britskými koloniálnymi postojmi voči Indii ako krajine poddanej impériu, ale ide aj o obdobie, v ktorom predstavy o Indii zohrávali určujúcu úlohu v britskom intelektuálnom a kultúrnom živote. Bude sa diskutovať o predstavách o Indii v profesionálnej indológii, v ezoterických hnutiach ako teozofia, v britskom misionárskom myslení, v literatúre, v intelektuálnej a populárnej kultúre, či o Indoch v Británii (napr. Sajíd Ahmad Khán, Vivékánanda, Rabíndranáth Thákur, Chvádža Kamál-ad-Dín, Móhandás Gándhí). Kontakt: Mishka Sinha: mishka.sinha@gmail.com, Tom Green: tg245@cam.ac.uk.

R. G.

■ **Medzinárodná vedecká konferencia *Stredoeurópsky kontext tvorby Pétera Nádasa, ktorú 27. 1. 2010 usporiadal Ústav svetovej literatúry SAV v Bratislave***, skúmala prijímanie prózy, drámy a esejistiky významného, vo svete známeho maďarského postmoderného spisovateľa. Po náčrte jeho tvorby (L. Grendel) a jej západoeurópskej a zámorskej recepcie (I. Gyenes, Maďarsko) analyzovali charakter stredoeurópskeho prijímania E. Szawerdo (Poľsko) a M. Pató (ČR). Komparatistické hľadisko v poľsko a česko-maďarských súvislostiach priniesli príspevky Cs. Gizińskiej (Poľsko) a K. Benyovszkého. Slovenskej recepcii sa venovala M. Kusá, ďalšie aspekty ponúkli A. Bžoch, P. Michalovič a J. Görözdi interpretáciou románov vydaných po slovensky. Na konferencii v rámci projektu Višegrádskeho fondu spolupracovali Maďarský kultúrny inštitút, vydavateľstvo Kalligram, Literárnovedný ústav MAV (Budapešť), Varšavská univerzita a Masarykova univerzita. Podujatie sprevádzala prezentácia románovej trilógie *Paralelné príbehy*, ktorej zrod priblížil sám autor.

J. G.

■ **8. februára 2010 sa v Bratislave konala medzinárodná konferencia *Tendenzen der slowakischen Germanistik nach der Wende*** (Tendencie slovenskej germanistiky po prevrate), usporiadaná Katedrou nemeckého jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty UK. Venovala sa

tendenciám slovenskej germanistiky po r. 1989 pod mottom vkladu Ivana Cvrkala, ktorý sa vlni dožil významného životného jubilea, do rozvoja slovenskej literárnej vedy. Plenárna prednáška M. Žitného načrtla súradnice jeho literárnovednej a prekladateľskej tvorby a poukázala na jeho iniciatívy vo výskume dejín oboch literatúr, translatológie a medziliterárnych vzťahov. Na konferencii sa zúčastnil známy slavista z univerzity v Kolíne nad Rýnom B. Zelinsky (Goethe a Tolstoj), germanista L. Šimon (Günter Grass), D. Košťálová (Christa Wolfová) a mnohí ďalší. Z ÚSvL SAV participovali aj R. Gáfrík a R. Mikuláš. Konferencia ukázala potrebu medzigeneračného dialógu v slovenskej germanistike a nutnosť zintenzívniť výskum v oblasti komparatistiky, translatológie a recepcie.

M. Ž.

■ **Oddelenie translatológie na Filozofickej fakulte UKF v Nitre usporiadalo 11. 2. 2010 prvý ročník *Celoslovenskej translatologickej konferencie doktorandov*.** Na tomto podujatí vystúpili študenti doktorandského štúdia zo slovenských translatologických pracovísk v Banskej Bystrici, Bratislave, Nitre a Prešove. Z Ústavu translatológie Filozofickej fakulty UK v Prahe vystúpila doktorandka Z. Puková, čím sa položili základy pre česko-slovenskú spoluprácu v oblasti translatológie aj na úrovni doktorandov. Účastníci pracovali v sekcii odborného prekladu a tlmočenia a v sekcii umeleckého prekladu. Odznali viac ako dve desiatky príspevkov a vďaka odbornej spätnej väzbe zo strany pedagógov E. Gromovej, M. Kusej a D. Müglovej bola účasť na tejto konferencii veľmi podnetná i pre budúci výskum. Úspech prvého ročníka odborného stretnutia doktorandov by mal pomôcť vytvoriť platformu pre kontakty, spoluprácu a vedecko-výskumný dialóg doktorandov v rámci translatologickej komunity na Slovensku.

L. M.

■ **Na konci roku 2008 uzrela svetlo sveta kniha Zvonka Taneského *Slovensko-macedónske literárne a kultúrne vzťahy*,** ktorá je prvou komplexnou literárnohistorickou analýzou slovensko-macedónskych literárnych a kultúrnych vzťahov. Slávnostná prezentácia publikácie sa uskutočnila 10. februára 2010 v Ústave svetovej literatúry SAV v Bratislave, kde ju po príhovore riaditeľa ústavu A. Bžocha, vedeckých pracovníkov J. Jankoviča a A. Kulihovej predstavil širšej odbornej verejnosti autor – mladý literárny vedec Zvonko Taneski. V intenzívnej diskusii hostia a účastníci podujatia využili čas na kladenie otázok. Pozoruhodné stretnutie sa nieslo v duchu prínosu diela základného významu tak pre macedónsku, ako aj pre slovenskú kulturológiu, slavistiku a translatológiu.

M. H.

■ **V dňoch 25.–26. februára 2010 sa v Košiciach uskutočnila medzinárodná konferencia *Perspektívy zahraničnej germanistiky*,** ktorú zorganizovala FF Univerzity P. J. Šafárika s účasťou okolo tridsať germanistov (literárnych vedcov i lingvistov) zo Slovenska, ČR a Nemecka. Konferencia, prvé väčšie medzinárodné podujatie košickej germanistiky, jestvujúcej len tretí rok, sa orientovala na otázky študijného i vedeckého smerovania odboru. Dnešné iniciatívy ďaleko presahujú podnety zakladateľských osobností germanistiky V. Schwanzera a E. Terraya; v posledných rokoch sa presadzuje orientácia na interkultúrnu komunikáciu a kultúrne štúdiá. Na rozdiel od univerzitnej germanistiky v Nemecku kvitne na Slovensku aj diachrónna jazykoveda, čo súvisí s doteraz výskumne nevyčerpanými archívmi a nespracovanými nemeckými písomnosťami, zlatou baňou pre historikov jazyka i literatúry. Obraz slovenskej germanistiky, sprostredkovaný podujatím, svedčí o metodologickom pluralizme, potenciách čerpať z nových paradigiem (o. i. teória pamäti) a o neutíchajúcom záujme o štúdium starších písomných pamiatok.

A. B.